

Tevhit

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Edebiyat türü için [Tevhit \(edebiyat\)](#) sayfasına bakınız.

<u>İslam</u>

<u>İnançlar</u>
<p>Tevhit (Allah'ın teklifi) Peygamberler · Kutsal kitaplar Melekler · Kader Kiyamet</p>
<u>İbadetler</u>
<p>Şehadet · Namaz Oruç · Zekât · Hac</p>
<u>Metinler ve Hukuk</u>
<p>Kur'an · Sünnet · Hadis Şeriat Fıkıh · Kelâm</p>
<u>Tarih</u>
<p>Zaman çizelgesi · Muhammed Ehli Beyt · Sahabe Dört Halife · Halifelik İmamet · Dâvah İslam'ın yayılışı</p>
<u>Mezhepler</u>
<p>Sünnilik · Şiilik · İbadilik · Tasavvuf Kur'ancılık · Ahmediye</p>
<u>Kültür ve Toplum</u>
<p>Eğitim · Hayvanlar · Sanat · Takvim · Çocuk · Demografi · Bayramlar · Camiler · Kurban · Felsefe · Siyaset · Bilim · Kadın · LGBT</p>
<u>Ayrıca bakınız</u>
<p>İslamcılık · İslamofobi İslam ve diğer dinler</p>

Tevhit ya da **tevhid** (Arapça: **توحيد**), tektanrıcılık kavramının İslam terminolojisindeki karşılığıdır.^[1]

Tevhid Allah'ın isim ve sıfatları konusunda şirki reddetmektir. Araf suresi 180. ayetinde "En güzel isimler (esmaül hüсна) Allah'ındır" denir. Antropomorfizm veya onu mahlûkata benzetmek teolojik olarak reddedilen bir davranıştır; yine tevhit ehline göre "*Allah'ın kemal sıfatlara sahip olduğuna ve bütün noksan sıfatlardan ve mahlukata benzemekten uzak olduğuna mutlaka inanmak gerekir.*"^[2] ve "*Kemal sıfatlarını yitiren tanrı, müdebbir ve rab olamaz. Bilakis eksikliği sebebiyle kendisiyle alay edilir. Hamd, ezelde ve ebedde celal ve kemal sıfatlara sahip olana aittir. Çünkü hamde layık olan sadece odur.*"^[3]

İçindekiler

Etimoloji

Tarihçe

Tevhit açısından Allah'ın isim ve sıfatları

İslamdaki yeri

Ayrıca bakınız

Kaynakça

Etimoloji

Kelime Arapça vahdet "bir olmak" kökünden türetilir. İslami terminolojide din felsefecileri bu kelimeye Allah için kullanıldığında ayrıca birleştirme, birleşik, bitişik, eklenti, karışım olma anlamları yüklenmesine de karşı çıkarlar ve bunları da şirk olarak tanımlarlar.

Tarihçe

Ana maddeler: Tektanrıcılık, Kişisel tanrı ve antropomorfizm

İbrahimi dinlerin kitaplarında de Tanrı kişileştirilmiş bir yaratıcıdır. Birincil kişi olarak konuşur ve gurur, öfke gibi duygular sergiler, bazen insanların karşısına "insan görüntüsü" ile çıkar.^[4] İslam'da Allah Müntakim (intikam alan, intikamcı), Mütekebbir (kibirli), ve hilecidir.^[5] Sabur (çok sabırlı), celil (çok öfkeli), rahim (çok merhametli), halim (yumuşak huylu) gibi insani duygular ifade eden isimlerle de anılır.

İslâm toplumunda Allah inancının belirli değişimler geçirdiği, Kur'ân ve hadislerde gökyüzünde arş'ta oturan ve belirli insani sıfatlar taşıyan Allah inancının Kelamcılar tarafından sorgulanarak ve farklı mezheplerin ortaya çıktığı görülür:

- **Şîî**: Sembolik ifadelerle Allah'ın anlatılmasını onaylar,
- **Sufî**: Allah'ın şeklinin olmadığına, sonsuz olduğuna, şimdiki halimizin onu görmeye gücünün yetmediğine ve Allah'ın her yerde olduğuna inanır. Sufilikte Allah ile arkadaşlık ilişkisi kurulabilir.
- **Mücessime**, **Müşebbihe**, **Selefi**, **Vahhabi**: Allah'ı teşbihlerle anlatır, ona el-yüz atfeder ve arşta oturduğunu kabul eder.
- **Maturidi-Eşari**: Görme ve duyma gibi sınırlı bir insan-tanrı benzerliğini kabul eder.

- Mutezile-Cehmiyye: Tevhide aykırı bularak Allah'ın herhangi bir şekilde insana benzetilmesine karşı çıkar ve soyutlama yapar.^{[6][7]}
- Ortodoks İslam kelamcıları Allah'a mekan izafe edilmesini, tanrının değişim ve antropomorfik görünümü sergilemesini (Tanrı'nın insana benzetilmesi, Hulul) kesin bir dille reddederler. Tevrat'taki "Yakup ile güreşe tutuşan Tanrı" (Hoşea 12:3) ve Hristiyanlık üçlemesindeki "Baba Tanrı" figürü eleştirilir. Kelâmcılar Kur'ân ve kudsi hadisler gibi İslâmî kaynaklarda kullanılan Allah'a mekân (gök, arş (taht) (Taha-5 ve Araf 54)) izafe etme^[8] ve "Allah'ın eli" Allah'ın yüzü", "insanın Rahmân suretinde yaratılması"^{[9][10]} gibi ifadelerle Allah'ın işitmesi, görmesi gibi ifadeleri mecaz veya mahiyeti bilinmeyen ifadeler olarak tanımlarlar.^[11]

Tektanrıcılığın 4000 yıl kadar önce eş zamanlı olarak mısır, babil ve hint toplumlarında ortaya çıkmaya başladığı ifade edilmektedir. Orhan Gökdemir'e göre tek tanrılı dinlere gidiş bir dinde sadeleşme ve devrim hareketidir. Bu devrim eski dini anlayışları dümdüz ederek yıkar. Ancak başlangıçta görülen hızlı bir yıkım sonrasında devrim yavaşlar ve eski pagan inançlar yeni kimliklere bürünerek yeniden ortaya çıkarlar. Musevilik, İsevilik ve Muhammedilik kurucuları kadar bu karşılaşmanın da ürünü olan dinlerdir.^[12] Tek tanrılı dinlerde eski ilahların bir kısmının melek, şeytan, cin gibi varlıklara, Hızır, İlyas gibi peygamberlere ya da azizlere, velilere dönüştüğü görülebilmektedir.^{[13][14]} Allah'ın isimlerinden bir kısmı da Arap ve ortadoğu mitolojilerinde eski ilahlara verilen isimlerle ortak kök isimlerden oluşur.^{[15][16]}

Tevhit açısından Allah'ın isim ve sıfatları

Ana maddeler: Allah, Allah'ın 99 ismi ve Kelam

İslamda Allah'ın çok sayıda ismi ve sıfatı bulunur. Kelamcılar tevhit açısından Allah'ın özü, isim ve sıfatları nedir, bu isim ve sıfatlar Allah'ın zatının aynısı mı yoksa gayrısı mı olduğu konusunda uzun fikir mücadeleleri yapmışlardır. Onlara göre tevhid açısından sorunlar şunlar idi;

- Allah'ın özü (zâtı) nedir, sıfatları nelerdir, bu sıfatlar özden ayrı mıdır, aynısı mıdır? Bu sıfatlar ezeli ve ebedi midirler, yoksa hadis (sonradan olma, yaratılmış) mıdır. Sorun kelamcılar açısından şuydu ki örneğin yaratıcının yaratma, görme, işitme, rızık verme, merhamet etme vb. sıfatlarının ezeli olması, yaratılmışların da ezeli olmasını gerektiriyordu. Bu ise tevhide aykırı idi.
- Marifetullah: Allah'ın özü bilinebilir mi? Bu bilgiye nasıl ulaşılır? Allah'ın özü maddesel bir şey değil ise neydi ve bu bilinebilir bir şey miydi? Allah'a şey denilebilir mi? Bu bilgiye ulaşmanın tek yolu peygamber ve din yoluyla mı olur?
- Allah'ın görülüp görülemeyeceği (ru'yetullah); Bazı hadislerde ifade edilen Muhammed'in Miraçta ve inananların cennette Allah'ı görebilmelerinin mümkün olup olmadığı konusu. Görme işlemi görülene bir mekan ve zaman izafe etmeyi gerektirdiği ve tevhid inancına göre Allah'ın zaman ve mekandan münezze tutulması gerektiği için tartışılmıştır.
- Kur'an mahluk (yaratık) mıdır? Kur'an Allah'ın sözü ise bu söz Allah'ın zâtı ile birlikte ezelden beri var mı idi, yoksa sonradan mı konuşulmuştu? Burada tartışılan, Allah'ın sıfatları tartışmalarına benzer şekilde, Kuranda geçen hadiselerin ve konuşmaların sonradan olmasının, Allah'ın ezeli ve değişmeyen (çünkü değişme yaratıkların bir özelliği idi ve değişen bir şey Allah olamazdı) özelliği ile nasıl bağdaştırılabileceği konusu?
- Kelâmcılar tarafından Kur'an veya hadisler gibi dini metinlerde geçen Antropomorfik ifadeler olan Allah'ın yüzü, eli, karnı, bacağı gibi ifadeler mecaz alana çekilmiş veya hadis metinleri reddedilmiştir.

İslamdaki yeri

Tevhid, *Lâ ilâhe illallah* cümlesi ile ifade edilen, Allah'tan başka tanrıları reddedip tanrı olarak yalnızca onu kabul etmek anlamına gelen bir ilkedir. İslam'a girişin anahtarı kabul edilir: "*Kim tağutu inkâr edip de Allah'a iman ederse, şüphesiz kopmayan sağlam bir kulpa yapışmıştır.*" (Bakara 256)

Tevhid Allah'ın varlığına, tekliğine, tüm yetkin niteliklerin kendisinde toplandığına, eşi ve benzeri bulunmadığına inanmaktır. Bu inancı açıklayan *Lâ İlâhe İllallah* cümlesine kelime-i tevhid denir ve sık sık tekrarlanır. Tevhide inanan kişi mümin ve muvahhit adını alır.

Ulûhiyetin başkaları için reddedilmesi, tanrılığı sadece ortağı olmayan Allah'a ait kılmayı ve onun yanında ikinci bir tanrı edinmemeyi gerektirir: "*Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın...*" (Nisa: 4/36) "*... Biz her ümmete, yalnız Allah'a kulluk etmeleri ve tağuttan da sakınmaları için Resul gönderdik.*" (Nahl: 16/36) "*Kim La İlahe İllallah der ve Allah'tan başka tapınanları (ibadet edilenleri) reddederse malı ve kanı haram olur...*" ^[17] Bütün resullerin kavimlerini davet ettikleri söz şudur: "*...Ey kavim! Allah'a kulluk edin. Sizin ondan başka tanrınız yoktur...*" (A'raf: 7/59)

Tağutu reddetmek, Allah'ın emir ve yasağına ters düşen hevayı ve şeytanı reddetmektir. "*Lâ ilâhe illallah*"ın gereği olarak kişi ibadette Allah'ı birlediğini, Allah'tan başkalarına, putlara, kabirlere, evliyalara ve salihlere ibadet etmenin batıl olduğunu ilan eder. Allah'a yaklaşmak için ölümlere kurban kesen, türbelerden yardım isteyen, kabirlerin etrafını tavaf eden ve adak adayanlar, Allah'ın yaratıcı ve her şeyin sahibi olduğuna inansalar bile, Arap paganlar gibi Allah'a ortak koşmuş olurlar. Mekke paganları, kabirlere ve putlara tapmadıklarını söylüyor fakat uygulamada aksini yapıyorlardı. Onlar yaratıcı ve rızık verici olduğuna inanmadıkları halde, sırf kendilerini Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye salih olduğuna inandıkları bazı kişilere ibadet ediyorlardı.

Tevhidi şeriat açısından yorumlayanlara göre ibadet, muamelat ve bütün meselelerde Allah'ın hükümlerini kabul edip beşeri kanunları reddetmek, insan ve cin şeytanlarının revaca çıkardığı bütün hurafeleri ve bidatleri ortadan kaldırmak bu kelimenin ameli gereklerindedir. Allah'ın kendi indirdiği şeriatle hükmetmeyenler hakkında kâfir, zalim, fasık diye hüküm verdiğine inanılır.

Dinde haram olmayanı haram, farz olmayanı farz ilan etmek de tevhid açısından sakıncalı bulunur ve şirkte eşdeğer tutulur: "*...Onlar Allah'ı bırakıp hahamlarını, rahiplerini ve Meryemoğlu Mesih'i Rabler edindiler.*" (Tevbe: 9/31) Nebi bu ayeti okudu. Bunun üzerine Adıyy b. Hatem dedi ki: "*Muhakkak onlar, onlara ibadet etmiyorlar ki.*" Resulullah: "*Onlar Allah'ın helal kıldığı bir şeyi haram, haram kıldığı bir şeyi helal kıldıkları zaman onlara itaat etmiyorlar mı?*" dedi. Adıyy b. Hatim: "Evet" deyince, Resulullah: "*İşte böylece onlara ibadet ediyorlar.*" buyurdu.^{[18][19]}

Ayrıca bakınız

- Allah
- İlah
- Allah'ın 99 ismi
- Antropomorfizm
- Kişisel tanrı

Kaynakça

- [^] "From the article on Tawhid in Oxford Islamic Studies Online" (https://web.archive.org/web/20200401153609/http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2356?_hi=0&_pos=2). 1 Nisan 2020 tarihinde kaynağından (http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2356?_hi=0&_pos=2) arşivlendi. Erişim tarihi: 1 Kasım 2013.
- [^] İbn Kayyim el-Cevziyye, Medaricu's-salikin: 1/26

3. ^ Muhtasar Sevaiku'l-Mürsele: 1/10
4. ^ Williams, W. Wesley, "A study of anthropomorphic theophany and Visio Dei in the Hebrew Bible, the Qur'an and early Sunni Islam", University of Michigan, March 2009
5. ^ http://www.kuranmeali.org/3/ali_imran_suresi/54.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx 20 Mayıs 2017 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20170520051352/http://www.kuranmeali.org/3/ali_imran_suresi/54.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx).
6. ^ "Arşivlenmiş kopya" (<https://web.archive.org/web/20140908112841/http://www.beytulhikme.org/SozlukGoster.aspx?ID=60&Baslik=E%C5%9F%27ari%20D%C3%BC%C5%9F%C3%BCncede%20Antropomorfizm>). 8 Eylül 2014 tarihinde kaynağından (<http://www.beytulhikme.org/SozlukGoster.aspx?ID=60&Baslik=E%C5%9F%27ari%20D%C3%BC%C5%9F%C3%BCncede%20Antropomorfizm>) arşivlendi. Erişim tarihi: 14 Mart 2017.
7. ^ "Arşivlenmiş kopya" (https://web.archive.org/web/20160308180316/http://ktp.isam.org.tr/pdfdr/g/d02628/2008_12/2008_12_baycarat_aka.pdf) (PDF). 8 Mart 2016 tarihinde kaynağından (http://ktp.isam.org.tr/pdfdr/g/d02628/2008_12/2008_12_baycarat_aka.pdf) (PDF) arşivlendi. Erişim tarihi: 14 Mart 2017.
8. ^ <http://www.hadisler.com/?pid=p&id=3845&mcid=262>
9. ^ Buhari İstizan, 1
10. ^ Müslim 1, 115
11. ^ <http://www.risaleakademi.com/guencel/alntlar/risale-i-nur/2098-24-mektubun-erh-ve-zah>
12. ^ Orhan Gökdemir, Din ve Devrim s 25-32
13. ^ "Arşivlenmiş kopya" (https://web.archive.org/web/20170425205125/http://www.if1.sakarya.edu.tr/dergi/dergi_1/alierbas/aerbas.pdf) (PDF). 25 Nisan 2017 tarihinde kaynağından (http://www.if1.sakarya.edu.tr/dergi/dergi_1/alierbas/aerbas.pdf) (PDF) arşivlendi. Erişim tarihi: 25 Nisan 2017.
14. ^ "Arşivlenmiş kopya" (<https://web.archive.org/web/20170220173711/http://www.sabitfikir.com/fikrisabit/dunyanin-tek-ve-en-buyuk-hikayesinin-kesfedilisi>). 20 Şubat 2017 tarihinde kaynağından (<http://www.sabitfikir.com/fikrisabit/dunyanin-tek-ve-en-buyuk-hikayesinin-kesfedilisi>) arşivlendi. Erişim tarihi: 14 Mart 2017.
15. ^ "Arşivlenmiş kopya" ([https://web.archive.org/web/20120505212923/http://turuz.info/Dil/0184-Sumerle%20turkler-muezziz%20ilmiye%20chigh%20\(51d\)\(2.212KB\).pdf](https://web.archive.org/web/20120505212923/http://turuz.info/Dil/0184-Sumerle%20turkler-muezziz%20ilmiye%20chigh%20(51d)(2.212KB).pdf)) (PDF). 5 Mayıs 2012 tarihinde kaynağından ([http://www.turuz.info/Dil/0184-Sumerle%20turkler-muezziz%20ilmiye%20chigh%20\(51d\)\(2.212KB\).pdf](http://www.turuz.info/Dil/0184-Sumerle%20turkler-muezziz%20ilmiye%20chigh%20(51d)(2.212KB).pdf)) (PDF) arşivlendi. Erişim tarihi: 24 Ağustos 2012.
16. ^ "Arşivlenmiş kopya" (<https://web.archive.org/web/20170325033122/http://dergipark.ulakbim.gov.tr/daad/article/view/5000077223/5000071261>). 25 Mart 2017 tarihinde kaynağından (<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/daad/article/view/5000077223/5000071261>) arşivlendi. Erişim tarihi: 27 Mart 2017.
17. ^ Müslim, İman: 8
18. ^ Tirmizi, Tefsir: 10;
19. ^ Suyuti, Durru'l-Mensur: 3/230

"<https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Tevhit&oldid=24319331>" sayfasından alınmıştır

Bu sayfa son olarak 6 Aralık 2020 tarihinde ve 11.08 saatinde değiştirilmiştir.

Metin Creative Commons Atıf-BenzerPaylaşım Lisansı altındadır; ek koşullar uygulanabilir. Bu siteyi kullanarak, Kullanım Şartlarını ve Gizlilik Politikasını kabul etmiş olursunuz.

Vikipedi® (ve Wikipedia®) kâr amacı gütmeyen kuruluş olan Wikimedia Foundation, Inc. tescilli markasıdır.